

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. XXXIV. De Gothonibus, qui & Gotones, & Gutones, & Guttones,
Gythones, Gothi, & Gotthi; item de Gepidis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

suos facit μέγα ἔθνος, gentem magnam. Apud Ptolemæum equidem leguntur Λῆτοι Ὀμα-
 νοί, & Λῆτοι Διδῆνοι, & Λῆτοι Βῆροι. verum quia in plerisque exemplaribus, pro secundo
 isto vocabulo leguntur Λογγιδῆνοι, facillimum est conjectu, ubique scriptum fuisse
 Λῆτοι. ita uti LUGI dicantur Ptolemæo, qui Straboni *Lugii*, Tacito *Lygii*, ac *Ligii*.
 nec dubitare licet, an eadem sit gens, quum situs apud Ptolemæum probè respondeat.
 Zosimo autem in lib. I, dicuntur Λογιῶνες, LOGIONES. quos & ipsos ne dubites esse
 illorum Lugios ac Lygios; ipsa auctoris verba clarum reddunt, quæ sunt hujusmodi de
 Probo imperatore: μάχας δὲ καρτερῶς ἠγωνίσαστο, ἄσπερον ἰσθὶ πρὸς Λογιῶνας, ἔθνος Γερμα-
 νικόν· ἐς κατὰ γωνιοῦ μὲν, καὶ Σέμνονα ζωρησῆς, ἀμα τῶ παίδι, πὸν τέτων ἠγυῖ μρον, ἰκέτας ἐδέ-
 10 ξαστο, καὶ τὰς αἰχμαλώτας, καὶ τὴν λείαν πᾶσαν, ἧ εἶχον, ἀναλαβῶν, ἑπισηταῖς ὁμολογηταῖς ἠφίει,
 καὶ αὐτὸν Σέμνονα μὲν ἔπειθε ἀπέδωκε. καὶ δὲ ἄλλα γέγονεν αὐτῷ μάχη πρὸς Φεγγυες· ἐς δὲ τῶν
 στρατηγῶν κατὰ κράτος νενικηκώς, αὐτὸς Βουργάνδοις καὶ Βανδύλοις ἐμάχητο. id est: *Acres etiam*
pugnans commisit; primum contra Logiones, gentem Germanicam: quibus devictis, Semno-
neque eorum duce cum filio in potestatem redacto, supplices factos in fidem recepit: & captivis
omnique prædâ recuperatâ, quam habebant, certis eos conditionibus dimisit; ipso quoque cum
filio reddito. Alterum contra Francos prælium pugnavit. quibus operâ ducum strenuè victis,
ipse cum Burgundis ac Vandilis dimicavit. Hæc ad Rhenum: quò omnes prædictæ na-
tiones, haud dubiè Francorum vocatu, convenerant. Rectè autem heic nationes domi
fibi invicem conterminæ, Logiones, id est, Lugii, Burgundi, ac Vandili, & dux illorum
 20 *Semno. Dicitur igitur sunt Zosimo Logiones, quasi Lugiones, qui aliis Lugii, ac Lygii; quem-*
admodum & ipsi Burgundi aliis auctoribus vocantur Burgundii, ac Burgundiones; ut
infra ostendetur. Apud Aethicum vitiosè scribuntur Langiones, Burgundionibus con-
juncti, pro Lugiones.

CAP. XXXIV.

De GOTHONIBUS, qui & GOTONES, & GUTONES,
 & GUTTONES, GYTHONES, GOTHI,
 & GOTTHI. item de GEPIDIS.

30 **L**YGIIS continuabantur ab septemtrionibus GOTHONES. sic enim Ta-
 citus: *Trans Lygios Gothones regnantur paullo jam addictius, quam cetera Germano-*
rum gentes; nondum tamen supra libertatem. Protinus deinde ab oceano Rugii, &
Lemovii. Horum quoque vocabulum variè apud varios auctores scriptum le-
gitur. Ipsi Tacito annal. II, sunt GOTONES: Straboni, lib. VII, Γῆτες, GUTONES;
sic namque legendum pro Βῆτες, jam dudum etiam ab aliis adnotatum est. Plinio,
lib. IV, cap. XIV, & lib. XXXVII, cap. VII, GUTTONES. Ptolemæo Γῆτες, GYTHO-
NES. Posterioris sæculi scriptoribus passim GOTHII, ac GOTTHI. Sed de his duo-
bus copiosior postea instituenda erit dissertio. Ceterum auctor noster apertè Gothones
 40 *in mediterraneis locare videtur, inter Lugios ac Rugios, sive Lemovios. Pytheas verò*
Massiliensis, Græcus auctor apud Plinium, prædicto lib. XXXVII, cap. I, disertissimis
verbis in litore oceani sive Svevici maris eos ponit. Verba Plinii, de succino differen-
tis, hæc sunt: Pytheas credit, Guttonibus, Germania genti, accoli æstuarium oceani, Ment-
nomon nomine, spatio stadiorum sex millium. ab hoc diei navigatione insulam abesse Basiliam:
(sic legendum, pro Abalum, infra docebo) illò vere fluctibus advehi; & esse concreti ma-
ris purgamentum. incolas pro ligno ad ignem uti eo; proximisque Teutonibus vendere. Basiliam
insulam esse eandem, quæ Scandinavia eidem Plinio vocatur, hodiè Daniæ pars cum
Svedia Norvagiæque, & ulterioribus regionibus; Teutonibusque Danicas incoluisse insu-
 50 *las, suo loco ostendetur. Ceterum succinum ad Vistulæ ostia & in reliquo Prussiarum litore*
legi, omnibus & lippis notum nunc est, & tonsoribus: ibidemque antiquissimis lectum
fuisse temporibus, pluribus infra ostendam. Igitur Pytheas, qui de succini circa hoc li-
tus lectione vera cognoverat, de Guttonibus etiam, adcolâ ejusdem litoris gente, quæ-
dam haud falsa accepisse poterat. proinde fidem ei hac in re profus omnem derogare,
haud facile sustinuerim: nec tamen falsa esse, quæ Tacitus super iisdem Gothonibus,
peritiori jam gentium regionumque sæculo, refert, opinari. poterat quidpe gens, quæ
antè alitum oceani adcolebat, posterioribus temporibus in interiora sive per vim esse pul-
sa, sive sponte suâ concessisse. Id tamen omnino falsum, æstuarium eos ἐξαιγιαλίαν ἐ-
δίωκεν, id est, millium passuum IOCCL, adcoluisse. quidpe mare hoc, mihi patrium, eoque
 Ggg notius,

notius, æstus non patitur. & totum licet hoc litus ab Chaluso flumine ad extremos usque Livoniæ sineis permetiaris; vix amplius VI millibus stadiorum invenias: quantum litoris spatium unos tenuisse Pytheæ ætate Guttones, nemo prudens sanæque mentis homo persuaderi facile sibi patiatur. At ἐξακοσίαν σταδίων, stadiorum 1000 litus hoc Guttonum si tradidisset Pytheas, id est, millium passuum LXXV; rectius sensisse eum dicerem. tantum enim circiter est spatium litoris à Vistulæ citimo ostio in orientem æstivum versùs, quo succinum hodièque legitur. Ac tenuisse Guttones, LX millium passuum spatio, litus in insulâ Vistulæ amnis, quæ nunc vulgò incolis vocatur *de Naringe*, cum pufillo cis amnem, infra opidum *Danzig*, & item superiorem amnis insulam, cui cognomentum *Magna*, vulgò *das Groosse Werder*, ex iis, quæ mox disserturus sum, quammanifestissimè patebit. Unde jam certum fit, æstuarium heic adpellasse Pytheam id, quod lacus hodiè esse noscitur, inter dictam insulam & opidum *Königesberg*, vulgari nomine, *das Frische haff*. Hunc Pytheas quo vocabulo adpellaverit, quod Plinius vertit æstuarium, equidem ignoro. Aristoteli certè atque Straboni, sæpius ejusmodi lacus marini, sive in mare exeuntes, vocantur λιμνοθάλασσαι.

Limiteis igitur Gothonum agris adsigno hujusmodi: A septemtrionibus oceanum, sive oceani finem, qui Plinio Melæque vocatur *Codanus*; Tacito autem *Svevicum mare*, ab occidente æstivo, quæ contermini erant suprâ dicti Lemovii, primò Cattium rivum, qui IV millibus passuum citra Vistulæ ostium oceano miscetur: & ab ejus fonte lineam, per Cassubiæ colleis, fonteisque Levæ ac Lepenii amnium, opidumque, quod vulgò incolis Cassubiis *Byczow*, Germanis *Bütow* adpellatur, ad fontem usque Brogi fluminis, & opidum *Hamerseen* ductam. Ab occidente æquinoctiali, atque meridie, quæ Burgundiones, ut infrâ patebit, occurrebant, Asciburgiorum eos cingo collium jugo, quod a dicto Brogi fonte primùm versùs meridiem inter opidum *Sfuchow* & amnem Gudam, deinde à vico *Stempelborg* in orientem versùs ad opidum *Bydgoscz* & proximam Vistulæ ripam procurrit. quo tractu prædictis Lygiis continuabantur. Ab oriente brumali fuit Vistula amnis; & ubi is, inter cœnobium *Pölpyn* opidumque *Stuum*, in duo scinditur cornua, alveus ejus orientalis, Mariæburgium opidum præterfluens, vulgari vocabulo *die Nagot*, apud Elbingium opidum in prædictum lacum effunditur. hinc verò ipse lacus, ad ostium usque, quo is, inter duos vicos *Balge* & *Pillaw*, oceano miscetur. Includunt hi fines regionem, quæ nunc Pomerellia vocatur; superiori autem sæculo pars erat maxima Cassubiæ. Est hodièque in citeriori Vistulæ ripâ, ad medium dictæ insulæ *Magna* latús, vicus vulgari vocabulo *Gut land*, & variante incolarum dialecto *Goot land*, quod an veterum cultorum memoriam servet, quasi dicas *Gothonum terram*; haud temerè adfirmaverim.

Sed Gothonibus meis prædictum litus uti adferam; simulque probem, eamdem fuisse gentem, quam posterioris ævi scriptores dixere *GOTHOS*, atque *GOTTHOS*; altior paullo suscipienda mihi est dissertatio: non contra nostri tantum sæculi scriptores; quorum facilis aliàs foret confutatio; sed adversum antiquos etiam complurcis auctores: in quibus poëtæ, Sidonius, Claudianus, atque Ausonius Gothos plerumque *GETARUM* adpellarunt vocabulo; Jornandes autem, Procopius, Orosius, divus Hieronymus, Spartianus & nonnulli alii, liquidò adseverarunt, Gothos eamdem esse gentem, quam antiquiores scriptores, Græci dixere *GETAS*, Romani *DACOS*: quorum sedem ultra Danubium fuisse, inter Pathissum amnem atque mare Ponticum, ex adverso Pannoniæ, Mœsiæque, fatis è Strabone, Ptolemæo, atque aliis, in aperto est. Qui equidem tot tantorumque veterum auctorum unanimis super eadem re consensus, tantam hæctenus visus est mereri auctoritatem atque fidem, uti nemo, quod sciam, contra hincere ausus sit. Verùm ego, quia hoc ubique certum mihi propositum, non tam auctorum numerum, quàm pondus rationum expendere; neque hac in re verebor omnibus istis contradicere, adversumque eos ex vetustiorum auctorum monumentis probare, duas diversasque inter se fuisse gentes, *GOTHOS*, atque *GETAS*. Quo factò, ostendam deinceps, *Gothos* eosdem esse, quos Tacitus *Gothones*, & *Gotones*, Plinius cum vetustissimo scriptore Pytheâ *Guttones* adpellavit.

Primo igitur loco ipsa suprâ dictorum auctorum verba in medium ponere consilium est; ne quis plus ponderis iis inesse suspicetur, quàm vel ipse eruere inde queat. Procopius rer. Gothicar. lib. I: Εν ἑνὶ τῆς Ῥώμης τῶν πέντε πατριάρχων τῆς Σιβύλλης λόγια πρὸς Φερον, ἰσχυροὶ ἄνθρωποι, τὸν κίνδυνον τῆς πόλεως ἀρξάντες ἐς τὸν ἴλιον μιλίαια γερουσίαν μόνον. Χρησταί δὲ τότε, βασιλεὺς Ῥωμαίων καλεσθέντες ἦσαν, ἐξ ἧς δὴ τὸ Γέλιον ἔδεν Ῥώμην τοιοῦτον δαίσει. Γέλιον δὲ ἔδεν Φασί ἑστὸς Γότθους

Γότθους εἶναι. Hoc est: Roma quidem Patriciorum quidam Sibylle oracula in medium proferebant; adseverantes, ad Iulium usq. mensam tantum urbem in discrimine fore; & oportere constitui, ut imperator tum quispam Romanorum existat, quum demum Roma nihil Geticum formidaverit. Geticam quidpe nationem esse Gothos adfirmant. Divus Hieronymus, epistola cxxxv: Quis hoc crederet, ut barbara Getarum lingua Hebraicam quareret veritatem; & dormitantibus, imò contemnentibus Gracis, ipsa Germania Spiritus sancti eloquia scrutaretur? Orofius, lib. 1, cap. XVI: Modo autem Gete illi, qui & nunc Gothi, quos Alexander evitandos pronuntiavit, Pyrrhus exhorruit, Casar etiam declinavit, relictis vacuefactisque sedibus suis; ac totis viribus toti Romanas ingressi provincias, simulque ad terrorem diu ostentati, societatem Romani fœderis precibus sperant, quam armis vindicare potuissent. Fl. Vopiscus, in Probo: Tendit deinde iter per Thracias; atque omnes Geticos populos aut in deditiorem, aut in amicitiam recepit. Pomponius Lætus, in Claudio: Præliis ac rerum penuria Sarmatas, Getas, Scythas, Quados consumpsit. De iisdem in Constantino Magno: Vicit Sarmatas & Gothos, Thraciam diripientes. Spartianus in Antonino Caracallâ: Quum Germanici, & Parthici, & Arabici, & Alamanici, nomen adscriberet; Helvius Pertinax dicitur joco dixisse; Adde, si placet, Geticus Maximus: quod Getam occiderat fratrem; & Gothi Getæ dicerentur. Idem in Antonino Getâ: Helvius Pertinax recitanti Faustino prætori, & dicenti: Sarmaticus Maximus, & Parthicus Maximus; dixisse dicitur: Adde & Geticus Maximus; quasi Gothicus. Fateor equidem, magnam his omnibus, supraque dictis poetis, habendam esse, ut antiquis scriptoribus, auctoritatem; maximè verò omnium Spartiano, qui LXXX haud amplius annis post Caracallæ imperium, in Diocletiani principatu vixit. verum tamen in contrariam me rapit opinionem magna illa ratio, quod nemo veterum auctorum Getas five Dacos in Germanorum computavit nationibus: quum interim, Gothos Germanicam fuisse gentem, tam certè ex moribus ac sermone & propriis singulorum hominum vocabulis constet, uti id nemo umquam in dubium vocare ausus sit. Suprà ubi de Quadis mihi fuit sermo, ex Plinio intelleximus, Germanorum initium in Danubii ripâ, à Ponto & ostiis ejus annis advenientibus fuisse ad Marum flumen, & Pannonica hiberna, Carnuti sita; primis illic, post Jazyges Sarmatas, occurrentibus Quadis. quorum deinde nomen civitasque ad Cusum usque, ac tandem ad Granuam & Sarmaticos monteis prolata fuit. Et Getas Thracicam, non Celticam fuisse gentem, testis est antiquissimus historicorum Herodotus lib. IV, his verbis: οἱ ἡ Γεταί, πρὸς ἀγρομοσύνῃν κραπέδμοι, ἀντικὸς ἰθαλίῃσιν, Θρηάκων ἰόντες ἀδρείοτατοι, καὶ δικαιοτάτοι. Getæ, per imperitiam resistentes, in servitutem redacti sunt; quum sint fortissimi Thracum, atque iustissimi. Herodoto consentiens Strabo, Getas facit Thracas, ac planè ab his diversos Germanos, libro VII: οἱ Ἐλλῶνες, ἰκνῶν, τὰς Γέτας, ὁρμάκας ὑπελάμβανον. ἦκον δὲ ἐφ' ἐκάτερα τῆ Ἰστρίας. id est: Græci Getas existimant esse Thracicam gentem. utramque autem Istri ripam adcoluerunt. & paullo post: τὸ ἡ χερσὺς ἰθαλικῶν οἰκῆν, ἰθαλικῶν τοιαύτην ἰμφοσιν ὑπογεγραφεῖ, καὶ μάλιστα πρὸς τὸς Θραξί, καὶ τῶν πῆς Γεταίς. id est: Quod autem sine uxoribus vixerint, nullum talis rei indicium existat; maximè apud Thracas, & horum partem Getas. Item postea: Γέτας δὲ καὶ ἀλλοτῆς χόρσος 40 μερῶσιν, συμμῶν ἐν παλαιῷ. τὰς μὲν δὲ Δάκους προσηγορεύουσι, τὰς ἡ Γέτας. Γέτας μὲν, τὰς πρὸς τὸν Πόντον κεκλιμένους, καὶ πρὸς τὸν ἑὸν. Δάκους δὲ, τὰς εἰς τὰνατολία πρὸς Γερμανίαν, καὶ τὰς τῆ Ἰστρίας πηγάς. ἔς οἱμαὶ Δάκους καλεῖσθαι τὸ παλαιῶν. ἀφ' ἧ καὶ πρὸς τὸς Ἀθηναίους ἐπιπλάσσει ἀπὸν οἰκιστῶν ὀνομασθῆναι Γεταί καὶ Δάκους. τὰ το δὲ πιθανώτερον, ἢ δὸτὸ τῶν Σκυθῶν, ἔς καλεῖσθαι Δάκους. hoc est: Est & alia regionis divisio, que ab antiquo perduravit; ut alii Daci, alii Getæ adpellentur: Getæ, qui ad Pontum & orientem vergunt; Daci, qui in diversum ad Germaniam, & Istri fonteis: quos puto antiquitus esse Davos adpellatos. unde etiam apud Atticos in usu fuerint servorum nomina, Getæ ac Davi. hoc namque probabilis est, quam à Scythiis, quos Dacos vocant. Et mox: οἱ μὲν γὰρ οἱ δὲ εἰσὶν οἱ Γεταί τὰς Δάκους. πρὸς μὲν οὐδὲ πῆς Ἐλλάδην οἱ Γεταί γινώσκονται μάλλον, Διὰ τὸ σιωχεῖς τὰς μεταναστεύσεις ἐφ' ἐκάτερα τῆ Ἰστρίας συνεπιπέδου, καὶ πῆς Θραξί, καὶ πῆς Μυσηίς 50 ἀναμερίζθαι. id est: Eadem utuntur cum Dacis lingua Getæ. ceterum Gracis notiores sunt Getæ, ob crebras in utramque Istri ripam migrationes, quodque Thracibus ac Mysiis fuerunt mixti. Et paullo post: Αὐξήθητες δὲ ἐν Πηπλεύσιν, οἱ τε Γεταί, οἱ τε Δάκους, ὥστε καὶ εἰκοσι μυριάδων ἐκπέμπειν στρατίαν, καὶ ὅσων εἰς τέσσαρας μυριάδας σιωκελιῶν τογχανῶσι. καὶ ἐγγὺς μὲν ἦκουσι τῆ ὑπακῆν Ῥωμαίων. ἔπει δὲ εἰσὶν ὑποχείροιοι τελέως, Διὰ τὰς ἐν τῶν Γερμανῶν ἐλπίδας, πολέμων ὄντων πῆς Ῥωμαίοις. hoc est: At Getæ, ac Daci, quum eò crevissent eorum vires, uti etiam cC millia hominum in bella educerent; nunc eorum copie ad XL millia redactæ sunt. ac, tametsi parum abest, quin Romanis sese submittant; nondum tamen prorsus debellati sunt; quod spei aliquid est ipsis in Romanorum hostibus Germanis. His adde, si videtur, quæ

imperatoris tempora, episcopus, in libro, quem malè de rebus Geticis inscripsit, quum de Gothis agat, ipsam terram adpellat *Daciam*, quam Gothos obsedisse narrat. Sed res ea uti plana reddatur, fabulæ Jornandis, quibus contaminavit potiùs, quàm illustravit gentem eam, detegendæ sunt. Quamquàm non Jornandis demum hæc puto fuisse figmenta; sed Ablabii, & Dexippi: qui ante ipsum Gothorum res gestas scripto mandarunt; quosque ipse citat. His igitur haud dubiè auctoribus, originem gentis Jornandes ante Herculeæ tempora deducere conatur ex insulâ septemtrionis, ut putabatur, Scanzia: (Norvagiæ Svediamque nunc esse, cum reliquis ultrâ terris, suo loco ostendetur) quam ob id ipsam *vaginam* vocat *nationum*, & *officinam gentium*. Quâ in re egregium se præbuit ineptissimarum nugarum etiam posterioribus hominibus ducem; primùm Paulo Diacono, uti is ex eadem regione suos quam falsissimè originaretur Langobardos; dein nostri sæculi scriptoribus, qui indidem Alemannos, Francos, Saxones, atque alios protraxerunt: ut satis abundèque supra ostensum est. Sed verba Jornandis paullo pleniora huc adponere liceat; quia ex his ipsis veritas postea erit eruenda, sub initium igitur libri sui de rebus Gothicis; *Ex hac*, inquit, *Scanzia insulâ, quasi officinâ gentium, aut certè velut vaginâ nationum, cum rege suo, nomine Berich, Gothi quondam memorantur egressi. qui, ut primùm, è navibus exeuntes, terras attigere, ilico loco nomen dederunt. nam hodiè illic, ut fertur, Gothiscanzia vocatur. Vnde mox promoventes ad sedes Ulmerugorum, qui tunc oceani ripas insidebant, castrametati sunt, eosque, commisso prælio, propriis sedibus pepulerunt: eorumque vicinos Vandalos jam tunc subjugantes, suis applicuere victoriis. Ibi verò (magnâ populi numerositate crescente, etiam penè quinto rege regnante, post Berich) Filimer, filio Godarici, consilium sedis, ut exinde cum familiis Gothorum promoveret exercitus. Qui, aptissimas sedes locaque dum quaereret congrua, pervenit ad Scythiæ terras, qua lingua eorum *Ouin* vocabantur. ubi delectato, magnâ ubertate regionum, exercitum; & medietate transpositâ, pons dicitur, unde amnem transjecerat, miserabiliter corruisse: nec ulterius jam cuiquam licuit ire, aut redire. Hæc igitur pars Gothorum, quæ à Filimer dicitur in terras *Ouin*, emenso amne, transposita, optatum portu solum. Nec mora. ilico ad gentem Spalorum adveniunt: conseruatoque prælio, victoriam adipiscuntur. Exindeque jam velut victores ad extremam Scythiæ partem, quæ Pontico mari vicina est, properant: quemadmodum & in priscis eorum carminibus, penè historico ritu, in commune recolitur. quod & Ablabius, descriptor Gothorum gentis egregius, verissimâ attestatur historiâ. Describit hinc Scythiam; quam ab occidente Vistulâ, à meridie Danubio finit. subjicit deinde ista: *Vt ergo ad nostrum propositum redeamus; in primâ parte Scythiæ, juxta Maotidem, commanentes præfati, unde loquimur, Filimer regem habuisse noscuntur: in secundo, id est, Dacia, Thraciaque, & Mæsia solo, Zamolxen; quem mira philosophica eruditionis fuisse restantur plerique scriptores annalium. nam & Zetuum prius habuerunt eruditum; post etiam Diceneum; tertium Zamolxen, de quo superius diximus. Ita scilicet à Gothorum natione ad gentem Getarum nugatoriè delabatur. mox iterum ad Gothos refertur, in his verbis: Tertia verò sedes supra mare Ponticum, jam humaniores, & ut superius diximus, prudentiores effecti, divisi per familias populi, Vvesgotha familia Balthorum, Ostrogotha præclaris Amalis serviebant. Exinde jam iterum de Getis quædam citat è Lucano: moxque iterum ad Gothorum nonnulla nomina revolvitur. hinc verò Scythas eos adpellans, quemadmodum & Isidorus in chronico Gothorum, antiquissimas Scytharum cum Aegyptiis res gestas commemorat; quæ apud Diodorum, Trogum, & Orosium, aliosque leguntur auctores. Sic scilicet iste omnis Scythas fecit Gothos, ut è diverso Zonaras eosdem Scythas tradidit esse Cimbro, atque Cimmerios. At hinc rursus Jornandes ex Dionis, Græci cujusdam auctoris Geticis, quædam de Getis subnectit, quæ gesta ab iis ad Domitiani usque principatum. Hinc tandem genealogiam principum Gothicæ, ex ipsorum, ut nominat ipse, fabulâ, ad suam usque ætatem contextit. postquam veras jam Gothorum historias refert. Verba ejus post principum genealogiam hæc sunt: *Ablavius historicus refert, quia ibi super limum Ponti, ubi eos diximus in Scythiâ commanere, pars eorum, qui orientalem plagam tenebant, eisque præerat Ostrogotha, (incertum, utrum ab ipsius nomine, an à loco orientali) dicti sunt Ostrogotha. residui verò Vvesgothe in parte occidua. Ex eorum reliquiis fuit & Maximinus imperator, post Alexandrum Mameæ, ut dicit Symmachus in V sua historia libro. Alexandro, inquit, Cæsare mortuo, Maximinus ab exercitu factus est imperator; ex infimis parentibus in Thracia natus, à patre Gotha, nomine Mecca; matre Alanâ, quæ Ababa dicebatur. Hinc sub Philippi imperatoris tempora, prædictum Ostrogotham tradit, trajecto Danubio, Mæciam Thraciamque vastasse. dein iterum (sub Claudio, ut testatur Zosimus lib. 1, imperatore) Mæ-***

fiam depopulatos, obfefsâ etiam Marcianopoli. Heic tandem addit de GEPIDIS, parte Gothorum, ista: *Abhinc ergo, ut dicebamus, post longam obsidionem Marcianopolis, accepto premio ditatus Geta, recessit ad patriam. Quem Gepidarum cernens natio, subito ubique vincensem, prædisque ditatum; invidia ductâ, arma in parentes movet. Quomodo vero Geta Gepidæque sint parentes, (id est, consanguinei) si queris, paucis absolvam. Meminisse debes, me initio de Scanzia insula gremio Gothos dixisse egressos, cum Berich suo rege, tribus tantum navibus vectos ad citerioris oceani ripam. quarum trium una navis, ut assolet, tardius vecta, nomen genti fertur dedisse: nam lingua eorum pigra Gepanta dicitur. hinc factum est, ut paulatim, & corruptè, nomen eis ex convitio nasceretur. Gepidæ namque sine dubio ex Gothorum prosapia ducunt originem. sed quia, ut dixi, Gepanta pigrum aliquid tardumque signat; pro gratuito con- 10 vitio Gepidarum nomen exortum est. quod nec ipsum credo falsissimum. sunt enim tardioris ingenii, graviores corporum velocitate. Hi ergo Gepidæ, tacti invidia, dudum spretâ provinciâ (id est, expeditione) commanebant in insulâ, Vistulae amnis vadis circumactâ; quam pro patrio sermone dicebant Gepidos. Nunc eam, ut fertur, insulam gens Virodaria incolit; ipsi ad meliores terras meantibus. Qui Virodarii ex diversis nationibus, ac si in unum asylum, collecti sunt, & gentem fecisse noscuntur. Ergo, ut dicebamus, Gepidarum rex Fastida, qui, etiam gentem excitans, patrios fines per arma dilatavit, Burgundiones penè usque ad internecionem delevit; aliasq. nonnullas gentes perdomuit. Gothos quoque malè provocans, consanguinitatis fœdus prius importunâ concertatione violavit: superbâque admodum elatione jactatus; crescenti populo dum terras capit (id est, tentavit) addere; incolas patrios reddidit rariores. Is ergo misit legatos ad Ostrogothiam; 20 ejus adhuc imperio tam Ostrogothæ, quam VVesigothæ, id est, ejusdem gentis populi, subiacebant; inclusum se montium queritans asperitate, silvarumque densitate constructum: unum poscens è duobus; ut aut bellum sibi, aut locorum suorum spatia præpararet. Tunc Ostrogothæ, rex Gothorum, ut erat solidi animi, respondit legatis; Bellum se quidem tale horrere; durumque fore, & omnino scelestum, armis confligere cum propinquis. loco vero non cedere. Verùm hæc tenus verba ejus citasse sufficiat. reliqua hinc veritati jam maximè consentanea. Ergo in iis, quæ in medium adduxi, primùm miror, quisnam, aliquot jam ante Trojanum bellum sæculis, migrationem Gothorum è vaginâ illâ nationum Scanzia adnotaverit; unde eam; bis mille circiter post annos, habere potuerit vel Jornandes, vel Dexippus, vel denique Ablabius? Ipsorum Gothorum carmina, quæ ex Ablabio allegat Jornandes, ad ea spectare tempora, 30 quæ Christi Jesu nativitate aliquot sæculis subsequuta sunt, infra patebit. Joannes verò Magnus, archiepiscopus Upsalensis, quòd Gothorum, etiam ante exitum è Scandinaviâ, XIII reges nominatim enumeravit; id sanè de suo, multo Jornande vesanior, ad fingere ausus est. è ejus historiâ, si ea, quæ duce Jornande è Getarum, Gothorum, & Scytharum rebus gestis suis Gutis falsò adstruxit, demas; vix tertia pars univèrsi operis manebit. Sed iterum ego miror; unde Gothi, homines barbari, literarumque, quibus temporum memoriæ custodiuntur, prorsus ignari, sub Claudii Aurelianique principatibus ulterio- rem Danubii ripam colentes, noverint, Gepidas esse consanguineos suos, à majoribus suis, CIRCA circiter ante annos, quum è Scanzia advenirent, ad Vistulæ ostia relictos? Hæc saltem, inter reliqua, valde inepta fideque minimè digna credamus. In ceteris ipse 40 sibi, egregius iste Goticarum originum auctor Jornandes, si non contrarius, certè satis diversus est. nam in Gepidarum originatione ait se jam antea memorasse, Gothos è Scanzia tribus tantum navibus ad citeriorem oceani ripam adpulisse; earumque unius vectores, quum ex tarditate cognomen per contumeliam ab reliquis accepissent, indignatione commotos, in Vistulæ insulâ, expeditione ulteriori spretâ, remansisse. cujus rei ne verbum quidem antea attulit: nisi fortè falsas prorsus has atque supposititias Jornandis historias esse dicere velis, quas sub ejus titulo vulgò habemus. E diverso autem, sub initium transmigrationis Gothorum è Scanzia narrat, quum Gothi in Scythiæ terram Ouin trajicere tentarent, corruisse pontem; ita uti ulterius jam cuiquam non liceret ire, aut redire: partemque tantum Gothorum in petitam terram pervenisse: nec quidquam de alterâ 50 parte addit, quid eâ factum, aut quo gentium devenerit. quam ego tamen, ex illâ Gepidarum posteriore loco fabricatâ originatione, in insulis Vistulæ substituisse colligo. Reliqua ab eo quam absurdissimè conficta, vel ex variis gentium aliarum historiis hinc inde compilata, non tango. nec dico, Ptolemæi atque Justinii testimonia qua fide citaverit. Getarum historiam, ex Strabone desumptam, quam miserè turbaverit, cuius perspectu facillimum est. In summâ, damnatur ob has ineptissimas gentis originationes, unanimi omnium prudentium consensu virorum. qui tamen utinam tam facilè veritatem, fœdâ istâ fabularum caligine obvolutam, dispexissent, quam falsa primo intuitu deprehenderunt:*

derunt : certè minus ego jam haberem , quod in eâ detegendâ tantoperè laborarem . Verùm hoc seriò seduloque nunc agere ne pigeat .

10 GOTHOS igitur , sive , ut alii vocant , GOTTHOS , eandem esse ajo Germanici generis nationem , quam vetustissimi auctorum dixere GUTTONES , GUTONES , GYTHONES , GOTHONES , atque GOTONES . idque colligo , primùm ex ipso vocabulo , quod priscais Germanis fuit *thi* GOTON : unde modò dictæ formationes Græcæ atque Latinæ . posterioris ævi scriptoribus dicti sunt GOTH ; quemadmodùm *Frisiones* etiam *Frisii* ; & *Francones* , *Franci* ; *Burgundiones* , *Burgundii* ; *Lugiones* , *Lugii* ; & id genus alia . Secundum argumentum sumo ex ipsâ historiâ Jornandis . qui quamvis ex Scandiâ (in quâ jam

20 Ptolemæi tempore , ut infra ostendetur , fuere ejusdem fere nominis populi *Gute* sive *Guti* ; hodièque *the Gudske* dicti , & regio *Gudland* , & *Gulland* : unde occasio fabularum) Gothos suos ante Trojana Herculeaque tempora falsò deducat ; tamen in eo veritatem prodit , quòd circa Vistulæ ostia eos quondam egisse , inque conterminos *Vlmerugos* Vandalosq ; bella duce Berico movisse tradit : quorum illos fuisse Taciti *Rugios* ; Gothonibus circa opidum *Hamersteen* & fontem *Viperæ* conterminos ; hos verò , VTI illas nationes , quæ ultra Langobardos , inter Albim Viadrumque , ad oceanum usque , sive mare Svevicum , unum inter se conficiebant corpus , unamque quasi civitatem ; suo locò ostendam . Nec falsus est in eo , quòd partem tantùm Gothorum trans Vistulam in Scythiam ad Mæotin paludem , Filimero duce , profectam narrat : partem verò cis Vistulam atque in ejus insulis remansisse . qui postea conterminæ sibi Burgundionum nationi , aliisque juxta populis , bellum , Fastidâ duce , intulerunt : moxque reliquos trans Vistulam in Daciâ sequuti sunt . De loco etiam illo *Gothiscanziâ* veram ex parte esse narrationem , infra aperiam . At falsum esse puto , quòd pontis collapsu partem alteram ulteriore ripâ præclusam tradidit . perituros quidpe prisca illi Germani fuere trahendos fluminum , quàm uti eos pontis inopia retinere potuissent . Hæc igitur causa æquè falsa est atque ea , quam indignationi , ex imposito Gepidarum cognomento orta , imputat . Falluntur circa hanc historiam etiam quamvehementissimè ii , qui flumen à Gothis trajectum , ex regionis vocabulo *Ouin* ; interpretantur *Obium* , ultimum Europæ , ab oriente æstivo , terminum . Vistulam intelligere Jornandem , pater primùm ex eo , quòd hoc flumine Scythiam à Germaniâ disternat : tum verò maxime inde , quòd postea partem Gothorum , cis flumen remanentem , in Vistulâ insulâ egisse , bellumque cum Burgundionibus gessisse tradit . De reliquo vera jam hinc iterum sunt ista : *Exinde jam velut victores ad extremam Scythiæ partem , quæ Pontico mari vicina est , properant : quemadmodùm & in priscais eorum carminibus , penè historico ritu , in communi recolitur . quod & Ablabius , descriptor Gothorum gentis egregius , verissimè attestatur historiâ .* Nempe solito illo omnium Germanorum more , expeditionem istam posteri Gothorum cLX circiter annis post , ætate Jornandis , carminibus sive cantibus celebrarunt . Nec ego dubito , quin multo veriora Ablabius iste de hac expeditione prodiderit . Confedisse autem eos circa Pontum , sive Mæotin , testis est , præter Ablabium , Stephanus quoque , his verbis : *ῥόθιοι , ἔθνη παλαιὰ οἰκίσαντες ἐπὶ τῆ Μαιώτιδι ὕψιστον ἢ ἐπὶ τῷ ἐπιπέδῳ ὀρέων μελανήσοισιν .* id est : *Gothi , gens olim habitans intra Mæotin . postea verò in interiorem Thraciam transgressa .* Notandum heic , auctorem hunc non dicere , Getas eos fuisse antè vocatos , vel Dacos . Credibile igitur est , post Taciti tempora , qui postremus eos ad Vistulam memorat , (nam de Ptolemæo incertum est , utrum is ex antiquissimis scriptoribus Gythionum promiserit nomen : an verò ejus ætate adhuc priscais in finibus fuerint) à Vistulæ ostiis atque patriis sedibus migrasse eos primùm versùs orientem brumalem , ad Mæotin lacum : inde verò regressos versùs occidentem brumalem , ad Borysthenem ac Pontum , Getarumque illic finis ; in quibus tandem confederunt ; gentè eorum in duas partes inibi distinctâ : quorum alteri ad orientem versùs ac Pontum incolentes , dicti sunt à mundi regione *THI OOSTGOTON* , id est , *Gothi orientales* ; alteri in

30 occidentem ac Germaniam versùs , *THI WESTGOTON* , id est , *Gothi occidentales* . quæ vocabula Latinâ lingvâ variè perscripta leguntur : *Ostrogothæ* , & *Ostrogothi* : dein *Vvesegothæ* , *Vvesegothi* , *Vvesigothi* , *Vvesogothi* , *Vvisigothi* , *Vesegothi* , *Vesogothi* ; & apud Sidonium *Vesi* , dimidiato vocabulo . Utrique postmodum quomodò per Thraciam atque Illyricum , in Italiam , Galliam , ac Hispaniam irruerint , pars etiam in Bithyniam atque Phrygiam , & conterminas regiones ; satis plano atque aperto traditur ab Jornande simul atque aliis auctoribus stylo .

Ceterùm quo tempore vel prima illa Gothorum pars , duce Filimero , vel altera postea , duce Fastidâ à Vistulâ profecti sint , parum in certo ponit Jornandes . Filimerum

tamen longè ante Fastidæ ævum suos ad Mæotin deduxisse, patet ex eo, quòd ante Ostrogothum, sub cuius imperium Fastida demum, debellatis domi Burgundionibus, in Daciam pervenit, quinque nominantur ab Jornande, præter Filimerum, reges. Fastidam cum Gepidis sub Claudii jam principatu, quum Ostrogothus cum prioribus illis Gothis Marcianopolim obsideret, Daciæ partem habitasse, quæ nunc dicitur *Transilvania*, bellumque cum Ostrogotho gessisse improspere, disertis narrat verbis Jornandes. Regionem eorum ita describit: *Daciam dico antiquam: quam nunc Gepidarum populi possidere noscuntur. que patria, id est, regio, in conspectu Mæstæ, trans Danubium, coronâ montium cingitur. & postea: Inclusum se montium queritans asperitate; silvarumque densitate constrictum.* Sed profectio Gothorum è patriis sedibus adventusque in Daciam, certiorum puto 10 haberi posse ex aliis auctoribus historiam. Nicetas Choniates, in vitâ Joannis Comneni, Alexii filii, ita de iis tradit: *Εἰς πλείους διηρημένοι ἦσαν Φυλαί, καὶ Δακελῶν στρατῶν βαλλόντες.* id est: *In plures distributi erant tribus; nec uni ducti parebant.* Jornandes *Astingorum* in iis refert genus bellicosissimum, ex Dexippo historico, qui eos ab oceano ad Romanum limitem, id est, ad Daciam, *vix anni spatio pervenisse testatus est, præ nimia terrarum immensitate.* nam à Vistulæ ostiis, ut antè dictum, & mari Svevico, per omnem ferè Sarmatiam ad Mæotin usque paludem, & inde ad Daciam profecti erant. Factum id esse l. circiter annis post Taciti ævum, sub M. Aurelio Antonino imperatore, ex Dionis historiâ colligitur. cuius verba, referente Theodosio, fuere ista, lib. LXXI: *Ἐπιγὼν δὲ ἂν ῥᾶς τε Ἐϋρώπῃ ἡγήθη, ἡλθον μὲν ἐς τὴν Δακίαν οἰκίσαι, ἐλπίδι δὲ καὶ χεῖματι καὶ χεῖρα ἔπειτα συμμαχία ληψάμενοι: μὴ τυχόντες 20 ἢ αὐτῶν, παρεκατήνευσεν τὰς γυναῖκας καὶ παῖδας τῶν κληιδέων, ὡς καὶ τῶν Κοσσυδιῶν χεῖρα τοῖς ὀπλοῖς κτησάμενοι: νικησάντες ἢ σκείνες, καὶ τὴν Δακίαν ἔδραν ἥπιον ἔλυπον. δεισάντες ἢ οἱ Δάκιοι, μὴ καὶ ὁ Κληιδὸς Φοβηθεῖς, σφᾶς ἐς τὴν γῆν, λῶσιν αὐτοῖς ἐνεγκόν, ἐπαγγέλλομαι αὐτοῖς μὴ προσδοκᾶμενοι, καὶ πολλὰ ἐπαγγέλλομαι. ὡς τε μὴδὲν ἐπὶ πολέμοιοι σὺν Ἀσπίγγῳ πρὸς σὺν Ῥωμαίοις παρ᾽ ἑαυτῶν, πολλὰ δὲ ἢ δὴ τὴν Μάρκον ἰκετεύσαντες, χεῖματα τε παρ' αὐτῶν λαβόν, καὶ χεῖρα γε ἀπειτήσαν, αὐτοῖς πικρὸν σὺν πῶτε πολέμοιοι οἱ δὲ αὐτοῖς. καὶ ἐπὶ μὲν ἐπαγγέλλομαι πᾶσι τῶν παροῦσιν. Hoc est: Astingis verò, quibus Raus Raptusque duces erant, venere quidem & illi, ut Daciam incolerent, spe consequendæ pecuniam, & agros, sub conditione fæderis: at nihil horum adepti, uxores ac liberos suos apud Clementem adposuere; velut armis Costobocorum regionem occupaturi. Sed quum illos vicissent, Daciam quoque nihilo minus infestabant. Itaque metuentes Dancrigi, ne, timore 30 illorum adductus Clemens, in agrum, quem incolebant ipsi, eos immitteret; nihil tale expectantois adorti sunt, & longè superiores eis facti: adeò, uti Astingi nihil amplius hostile contra Romanos moliti sint; multæque Marcum precibus obtestati supplices, uti pecuniam & agros ab eo acciperent, hac conditione rogaverint, si nationibus tunc bellum adversus eum gerentibus cladem intulissent. Ac præstitere sanè non nihil eorum, quæ polliciti erant. De eadem re ita breviter ecloga ἐκ τῆς ἱστορίας Πέτρῳ Πατριάρχῃ καὶ Μαζιάρῃ. Ὁ πᾶσι καὶ Ἀσπίγγῳ καὶ Λαυρόγιῳ ἐστὶν εὐχαριστῶν Μαζιάρῃ id est: *In auxilium venere Marco imperatori Astingi & Lacringi.* Jam inde igitur à M. Aurelii principatu Gothi, è patriis sedibus per Sarmatiam longè vagati, tandem in Daciâ habitare cœperunt. Unde posterioribus Romanis occasio, eandem eos cum Dacis sive Getis censere gentem. Ac Græci equidem Gothos, quia è Scythiâ Europæâ à Mæoti 40 palude advenerant, pro Scythiis habuerunt. unde etiam Dexippus res Gothicas inscripsit τὰ Σκυθικὰ, & ipsos Gothos Σκυθῶν, teste Photio. quo errore postea ferè omnes Græci scriptores impliciti passim adpellant Scythas; ut aliàs fusiùs docebo. Ex his igitur liquidò patet, quàm falso Joannes Magnus Svedus Gutis suis attribuit Gothorum simul & Getarum, simulque Scytharum res gestas. quas si demat, exiguus profectò erit liber de rebus gestis Gutarum, quem ille alienis virtutibus in ingens exornavit volumen.*

De GEPIDARUM origine jam antè exposita sunt argumenta, quibus pars Gothorum fuisse credantur. Jornandes: *Gepide namque sine dubio ex Gothorum profapia ducunt originem. sed quia, ut dixi, Gepanta pigrum aliquid tardumque signat; pro gratuito convicio Gepidarum nomen exortum est. quod nec ipsum credo falsissimum. sunt enim tardioris ingenii, 50 graviores corporum velocitate. Falsum esse de tertia navis tarditate, jam antea ostensum. Dicti fortè fuere pigri atque ignavi, quia longinquam expeditionem detrectabant. Sequuntur apud Jornandem ista: Hi ergo Gepide tacti invidia dudum, spretâ provinciâ, commanebant in insulâ, Vistulæ amnis vadis circumactâ; quam pro patrio sermone dicebant Gepidos. Nunc eam, ut fertur, insulam gens Virvidaria incolit: ipsi ad meliores terras meantibus. Quæ Virvidarii ex diversis nationibus, acsi in unum asylum, collecti sunt, & gentem fecisse noscuntur. Et supra: Ad litus autem oceani, ubi tribus faucibus fluenta Vistula fluminis elabuntur, Virvidarii resident, ex diversis nationibus aggerati. Tres istæ fauces, seu tria fluminis ostia, sunt hæc: primum*

primum est III millibus passuum infra opidum *Danzig*; quo naves ex oceano ad opidum subvehuntur; exitque in apertum mare. alterum, juxta vicum *Kobel grube*, in suprâ dictum lacum evolvitur. tertium, infra Elbingium opidum, eodem. Ceterò vocabulum populi, qui modò *Viridarii*, modò *Vidioarii* dicitur, corruptum alterutro loco esse necesse est. quin neutrum vitio carere, ego crediderim. nam quum insulam Vistulæ eos coluisse narrat Jornandes; omnino ego mihi persuadeo, idem tunc nomen incolis fuisse, quo hodièque ejusdem insulæ vocantur incolæ vulgò *die VVerderischen*, id est, *Insulani*; à primitivo vocabula *Werder*, quod *insulam* significat. ita, uti scriptum à Jornande fuisse credam *VIRIDARII*, & *VIRIDARIA*. quorum hoc magis insulæ
 10 fuit vocabulum, quam gentis. Sed & inferiorem ejusdem amnis insulam, quæ nunc vulgari vocabulo adpellatur *die Nürung*, aliquos Guttonum tenuisse, suprâ demonstratum est. hanc posteros eorum Gepidas, unâ cum superiore, coluisse haud dubito. Post horum in Daciam digressum, varios occupasse easdem insulas populos, qui in universum, ceu una natio; dicti *VIRIDARII*.

Hæc igitur fuit nobilissima illa totius Germaniæ, unis exceptis Cimbris Teutonisque, & antiquissima gens *GUTTONUM*, sive *GOTHONUM*; jam inde à Pytheæ, vetustissimi scriptoris ævo, id est, annis ante natum Jesum *CCL*, Græcarum literarum monumentis celebrata: post Taciti verò tempora, per omnem ferè Europam, partemque Asiæ (& hoc superavit Cimbros) armis famosissima; ubi jam *GOTHI*
 20 dicti sunt, & impropio, quod per errorem irrepsit, vocabulo, *GETÆ*. quos verâ germanâque origine hæctenus per tot sæculorum spatium abalienatos, suis tandem restituisse sedibus, mihi gaudeo, communi verò patriæ gratulor. At notandum hoc loco, non unam Gothorum gentem tam validam, tamque numerosam fuisse, uti prædictas Europæ terras una sola propriis tantum viribus pervaserit: sed alias etiam iis sese adjunxisse Germaniæ nationes, *Herulos*, *Vandalos*, *Rugios*, ac tandem *Bastarnas*; quod infra, in horum explicatione patebit.

Atque Gothorum equidem nomen, sedemque, primus auctorum, quos sciamus, retulit Pytheas. ipsius verò soli, ac litoris eorum, succinique inde in Græciam Italiamque delati, multo antiquior existat memoria apud Herodotum; qui *CCL* circiter ante Pytheam vixit annis. Verba Herodoti, lib. III, hæc sunt: *Αὐτῆ μὲν νῦν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἐσχάται εἰσι, καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ. περὶ ἣ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἐσπέριον ἐσχάτων ἔχω μὴ σὺν ἀστικῶς λέγειν. ἔτι γὰρ ἔγωγε ἐδοκέουσι Ἡρδωτῶν καλεῖσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν, ἐκδιδόντα εἰς θύλασσαν, πλὴν πρὸς ἀνεμῶν, ὅσα τὸ ῥῆ ἡλεκτρον φοιτᾷν λέγουσι. ἔτι νῆσους οἶδα κασιτέριδας εἶσσι, ἐκ τῶν ὀκασιτέρων ἢ μὴν φοιτᾷ. τὰ τοῦ ἰνδου, ὁ Ἡρδωτῆς, αὐτὸ κατηγορεῖ ῥῆ ἄνομα, ὡς ἐστὶ Ἑλληνικόν, καὶ ἔτι βαρβαρικόν, ἔπειτα ποιητῆ δὲ τινος ποιηθέν. ἔτι ἣ ἐδενὸς ἀπόπτεω θρηομρῆ εἰς δυνάμει ἀκῆσαι τὰ μελετῶν, ὡς θύλασσαν εἰσι τὰ ἐπικνεῖα Ευρώπης. ἐξ ἐσχάτης δὲ ὡν ὀκασιτέρων ἢ μὴν φοιτᾷ, καὶ τὸ ἡλεκτρον. Hoc est: Atque hæc quidem sunt extrema Asia Africaque. de extremitatibus autem Europa, quod pro comperto referam, non habeo. neque adsentior, fluvium quemdam esse, Eridanum à barbaris vocitatum; qui exit in mare septentrionale; unde electrum venire narratur. ne Cassiterides quidem novi insulas, unde ad nos venit plumbum album. nam vel ipsum nomen fluvii, Eridanus, coarguit non esse barbarum, sed Græcum, ab aliquo poetarum confictum: Quin etiam à nemine, qui ipsa vidisset, explorare potui, quomodo se mare habeat ad illam partem Europæ; quamvis sedulo inquisivi. Constat tamen, ab extremis Europæ ad nos venire plumbum album, atque electrum. Dispectu facile erat, quas hæc intelligeret Herodotus insulas Cassiterides; & item quæ loca, unde electrum veniret: siquidem utraque in extremis collocat septentrionis. ex quo Britannicas insulas, etiam antiquissimis temporibus misisse τὸν κασιτέρον, patet ex Aristotelis libro περὶ τῶν ζουμασίων ἀκυσμάτων. multo verò maximè ex Diodori libro v; ubi & insula, & metalla plumbi albi, & transportatio ejus in Gallia continentem & ad Rhodani ostia, quamcuratissimè describuntur. Succinum verò à Gothorum venisse litore, restem suprâ, quamvis obscurum, audivimus anti-
 40 quissimum mortalem Pytheam. A solo hoc Prussiæ litore in omnem reliquam omnino ævo missum fuisse Europam, infra ex iisdem aliisque auctoribus ostendam. Certum igitur quum esset, ab hoc litore succinum venisse; Goropius, in Venericis atque Hyperboreis suis, Eridanum istum nullum alium statuit esse amnem, quàm qui in hac parte omnium maximus nobilissimusque *Vistula* antiquò dicatur vocabulo; vulgò nunc adcolis Germanis *die VVeissel*, & variante dialecto *de VVeissel*, Polonis verò *VVissa*: dignante equidem, qui præ omnibus aliis septentrionis amnibus antiquissimam mortalium memoriam obtineat, quando etiam nunc alimenta, toti propemodùm Europæ transmittenda, ad mare*

ad mare commodus devehit. Verum nihil heic ego gratiæ, nihil dignitati indulserim, hujus memor, me jam inde ab initio hujus commentationis, unius veritatis patrocinium suscepisse. Ajo igitur, rectè equidem sensisse Goropium, dum Eridanum Herodoti, à quo electrum sive succinum in Græciam deferrebat, nostro huic litori adseruit; vocabulumque id ex Herodoti sententiâ Vistulæ tribuit. at malè eum statuisse cenfeo, vocabulum id verum esse germanumque & antiquissimum Vistulæ nomen. Est quidpe annis hodiè, qui xxv circiter millibus passuum supra opidum *Danzig*, inter duo cœnobia *Sukow* & *Carthaus*, in lacu exoriens, primò dictum cœnobium *Sukow*, mox celebrem vicum *Pruuif* copiosissimis aquis abluit; tandemque ipsum opidum *Danzig* interfluens, statim sub ipsis opidi mœnibus magno illi flumini Vistulæ sese miscet; vulgari vocabulo dictus *die Rodanne*, & variantibus dialectis, *die Raddanne*, *de Raddune*, & *de Reddune*. Hunc esse vetustissimum Græcorum *septemtrionalem* illum *Eridanum*, cum situs prope litus Guttonum, unde electrum adferrebat, tum maximè nomen testatur ipsum. Nec obstat, quòd Eridanum suum Herodotus facit *ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν*, id est, *in mare transeuntem*; noster autem *Radanus* 111 millibus passuum à mari in Vistulam exit. nam loca hæc septemtrionis, omnium, ut ex communi Græcorum opinione credidit Herodotus, extrema, obsecrè Græcis noscebantur. Cujus rei causa nulla alia erat, quàm quòd fama eorum, dum per longinquos variarum terrarum gentiumque tractus tenderet, antequàm in Græciam perferretur, variè, uti fieri adsolet, ab hominibus variis corrumpebatur. Poterant igitur antiquissimi mortalium, sive Gothones ipsi, aliive Germani, succinum suum in Danubii ripâ, quod infra ostendam, vendentes, sive externorum quidam ad Gothones coëmendi succini causâ profecti, ceteris mercatoribus Græcis narraffe, legi id in Gothorum, Celticæ gentis, & contermino versùs orientem æstivum litore; atque inde in unum locum ad mercatum conferri, qui prope mare esset, ad confluentis duum fluviorum; quorum alter major, atque in ipsum mare immediatè effluens, incolis *VVissel*; alter minor, in majorem confluens, *Redane* diceretur. Hujus narrationis postea memoria, ut antè dixi, antequàm in Græciam, per varias gentium interjectarum manus tradita, perveniret, temporis simul atque locorum longinquitate adeò corrupta est, uti maximi fluvii nomen Vistula prorsus per oblivionem periret; minoris verò, ac notioris, quia is prædictum locum, in quo succini mercatus fiebat, medium interlabebatur, memoria custodiretur; idque mox majoris fluvii, qui immediatè in mare effundebatur, vocabulum esse crederetur. Id certè nullo pacto credibile fieri potest, maximum, perque has oras nobilissimum flumen, antiquâ suâ adpellatione quondam anni perexiguò cæssisse, novo sibi Vistulæ vocabulo adsumto. Ceterum Græci homines, qui omnia externa vocabula ad sui sermonis suæque linguæ formationes accommodabant, quum cernerent, nostri *Radani* sive *Redani* vocabulum adsimile esse nomini illius annis, qui, parvus & ipse, in Atticâ terrâ in *Iliisum* flumen transiens, Straboni, geographicorum lib. ix, & Pausania in Atticis, describitur nomine *Ἡρδανός*, *ERIDANUS*: nostrum quoque hunc *Redanum* adpellaverunt *Eridanum*. quod vocabulum mox per errorem, ut dixi, magno illi flumini Vistulæ tributum; ut satis liquidò ex Herodoti colligere est historiâ. Ab hoc porrò flumine, quod dextrâ ripâ magnam Venedorum gentem tunc abluebat, quomodò postea vocabulum id in Italiâ Venetorum gentem perfunderit anni Pado, unâ cum succini ortu; per errorem, ex nominum aliarumque rerum similitudine, sit tributum, infra, cap. XLIV, aperiam. Hinc ita Apollonius Rhodius, in IV *Ἐργοναυλικῶν*

Εἰς τὴν Ῥοδανὴν Ῥοδανὴν Ῥοδανὴν εἰσπέρησαν,
 Ὅστ' εἰς Ἡρδανὸν μεταίεσται· ἀμμιγὰ δ' ὕδαρ
 Ἐν ξυνοχῇ βέβρυχε κυκλώμων. αὐτὰρ ὁ γαίης
 Ἐν μυχαίτης, ἵνα τ' εἰσι πύλαι καὶ ἐδελια νυκτὸς,
 Ἐνθεν δ' ὀπὸρ ἰδμεν, τῆ μὲν τ' ἐπερδὴ ἀκταῖς
 Ὠκεανῶ, τῆ δ' αὐτὴ μετ' ἰόνιω ἄλα βάλλας,
 τῆ δ' Ἰππὶ Σαρδόνιον πύλας, καὶ ἀπείρονα κέλευθον
 Ἐπὶ δ' ἄρα τῶν
 Λίμνας εἰσέλασαν θυγαίμονας, αἰτ' ἀνα Κελτῶν
 Ἡπειρον πύλας) ἀγροφάσιν· ἐνθα κεν οἶρε
 Ἄτῃ ἀεικέλιη πύλασαν· (Φέρε γάρ τις δ' ὀπὸρ ῥῶξ
 Κόλπον ἐς Ὠκεανῶ, τὸν ἔπερδαέντες ἐμίλλον
 Εἰσβαλεῖν· πῆθεν ἔκεν Ἰσπύροπι ἐξιστάμεν)
 Ἄλλ' Ἡρὸν σκοπέλοιο καθ' Ἐρκυκίῃ ἰάχρησεν,

Οὐρανὸν

Οὐρανὸν περιπαρῶσαι. Φόβω δ' ἐπιναχθέν αὐτῆς
 Πάστρες ὁμῶς· δεινὸν γὰρ δὴ μὲγας ἔβραχεν αἰθήρ.
 ἈΨ ἢ πάλιν τροπῶσι θεῶν ὑπὸ καὶ ῥ' ἐνόησαν
 Τῶ δ' οἶμον τῆ πῶρ τε καὶ ἐπλετο νόστος ἰῶσι.
 Δλωαῖοι δ' ἀκταὶ ἀλμυρῆας εἰσαφίκοιτο,
 Ἡρῆς αἰνεσίησι, δὲ ἔθνεα μυρία Κελτῶν
 Καὶ Λιγύων περὶώοντες ἀδήϊοι.

Ex tunc autem Rhodani profundum sinum intrarunt ;

Qui ad Eridanum accedit : simulque aqua

In arcto resonat confusa. sed ille terrâ

Ex intima, ubi sunt porta & sedes noctis,

Illinc exoriens, heic quidem fremit ad litora

Oceani ; illic verò è diverso ad Ionium mare tendit :

Alibi etiam in Sardoum pelagus, atque vastum sinum,

Septem per ostia mittit fluxum. eque isto sanè

Paludeis intrarunt procellosas, quæ per Celtarum

Terram aperta sunt. immensam ubi illi

In calamitatem miserrimam incidissent, (eminebat enim rupes

In sinum oceani ; in quam, non perspicientes, fuissent

Illisuri, illincque nequaquam reduces libertati fuissent)

Ni Iuno de monte Hercynio clamasset,

Cælo delapsa. terrore verò percussi sunt vocis

Cuncti simul : horrendum enim magnus insonuit ather.

Iterum autem retroagebantur à deâ : atque notârunt

Illud vadum, quo erat reditus proficiscentibus.

Seri tamen litora falsa attigerunt,

Innonis consiliis, gentes multas Celtarum

Et Ligurum peragrantes ignoti.

Mira hæc sanè trium fluminum Rhodani, Padi atque Vistula confusio. Fluvio, qui per
 30 Vistulæ os oceano septemtrionali miscebatur, & unde electrum in Græciam veniebat,
 nomen erat Radune, sive Radanne, ut antè dictum. id vocabulum Græcis primò forma-
 tum Eridanus, sui fluminis in Atticâ nomine. mox, quia à Pado, qui in Ionium mare ef-
 funditur, electrum in Italiam, & inde in Græciam transportabatur ; Græcique id ad Padi
 ostia legi putabant, ut infra in Venedis eâ de re fusiùs dicam : Padus etiam inde dictus est
 Eridanus. dein verò quum nomen nostri amnis clarius atque integrius intelligeretur
 Græcis ; pro Eridano dixere Rhodanum, nomine Gallici fluminis nobilissimi ; quod in
 Sardoum, id est, ut aliàs vocatur, Tyrrenum mare effunditur. hinc tandem, quum Italicus
 Eridanus per ingentis paludes septem ostiis mari Ionio seu Adriatico adfunderetur ; iidem Græci id ad Gallicum Rhodanum transtulerunt. Plinius, libro ultimo, cap. 11 ;
 40 ubi de electro agit : Diligentiores Græcorum Electridas insulas in mari Adriatico esse dixerunt,
 ad quas dilaberetur Padus. qua appellatione nullas unquam ibi fuisse, certum est : nec verò nullas
 ibi appositas esse, in quas quidquam cursu Padi devehì possit. nam quòd Aeschylus in Iberiâ,
 hoc est, in Hispaniâ, Eridanum esse dixit, eundemque appellari Rhodanum, Euripides rursus &
 Apollonius in Adriatico litore confluere Rhodanum & Padum ; feliciorum veniam facit ignorati
 succini in tantâ orbis ignorantia. Insulæ certè ante falsum istum Eridanum, id est, ante
 Padum, fuere nullæ. at ante Vistulam nostrum atque Radanum etiam nunc est insula, in
 quâ succinum legitur, vulgari nunc vocabulo, ut antè dictum, die Nârung : in ipso verò
 Vistulâ, quam ille duobus suis cornibus amplectitur, vulgò dicta das groosse vverder.
 Philostratus, de iconibus lib. 11, Phaëthontem in Italia Eridanum delapsum narrat. ni-
 50 hilo minùs tamen in fine ita de electro addit : καὶ ἄλλ' Φαιδρῆ ἔΐδατο ἀπίξαι ὁ ποταμὸς
 τῆς ἐν ἠρκαιῶν βαρβαροῖς τὰ τῶν αἰγυρίων ψήματα. id est ; Et per limpidam aquam ad Barbaros,
 oceanum incolenteis, populorum abducat ramenta. Nemo unquam Adriaticum mare, nec
 totum quidem mare internum adpellavit oceanum : at nostrum mare sæpius ; quia ulte-
 riora in insulis putabantur. Patet igitur ex hæcenus dictis, litus nostrum & flumen Rada-
 num jam antiquissimis ante Herodotum, Apollonium, Euripidem, & Aeschylum, tem-
 poribus notum fuisse Græcis hominibus.

Nunc patriam terram magis magisque uti ultimâ exinde antiquitate illustrem ; ajo,
 opidum, quondam Cassubiæ, nunc totius Prussiæ celeberrimum, opulentissimumque,
 & optu-

& optumâ famâ toti penè terrarum orbi notissimum, cui vulgare vocabulum DANZIG, five, ut vulgò scribitur, DANZIG, & aliâ dialecto DANZKE, five DANZKE, esse locum illum, in quo succini, in Prussia litore lecti, mercatus jam ante Herodoti tempora fiebat. Probo id, primùm ex situ; tum ex nomine, quod vetustissimum est. Ex situ; quia id opidum ad dictos Vistulæ Rodanique amnium confluentis positum. Neque enim aliàs nomen hujus Rodani, ut exigui amnis, historiæ de succino immiscere potuisset, nisi mercatus succini ad eum fuisset factus. Plinii verba, ex libri XXXVII capite II, jam antè relata sunt ista: *Pytheas credidit, Guttonibus, Germania genti, accoli aestuarium oceani, Mentonomum nomine, spatio stadiorum sex millium. ab hoc diei navigatione insulam abesse Abalum. illò vere fluctibus advehi electrum; & esse concreti maris purgamentum. incolas pro ligno ad ignem uti eo; proximisque Teutonibus vendere.* Teutonibus aliis, non adpellationibus, sed dialectis tantùm, dictos fuisse *Codanos, Godanos, Gdanos*, atque *Danos*; electrumque omni ævo in uno dumtaxat Prussia litore, quod olim Gothones atque Aestii tenuerunt, fuisse lectum, infra, cap. XL, & XLIV, pluribus docebo. unde perspicuum redditur, quia apud Pytheam, in historiâ electri, fit mentio Guttonum; ab his id habuisse Teutonibus. Sive igitur Guttones ad Teutonibus, five Teutoni ad Guttones, ejus vendendi coemendive causâ navigaverint; certum est, portum heic in Guttonum litore, unde solverentur adpellerenturque naves, nullum fuisse commodiorem, quàm quem maximi fluminis Vistulæ os efficiebat; quo ad confluentem Rodani, & locum illum, in quo electri mercatus fiebat, naves subvehebantur. Mare autem hoc jam antiquissimis temporibus fuisse navigatum, ex Taciti ævo conicere licet. is enim, in libro de Germaniâ, auctor est, suâ tempestate Svionas, quos nunc vulgò Svedos adpellamus, *classibus valuisse.* Certum igitur est, ex quo conventus hominum huc ad mercatum electri aliarumque rerum facti, item ex quo maris hujus adcolæ Gothones, Sviones, atque Teutoni, navibus os Vistulæ intrarunt; pagum quoque five vicum pluribus ædificiis juxtâ fuisse constructum; in quo mercatus fiebat, mercatoresque ac nautæ recipiebantur. Hic non antè cultoribus fuit desertus, quàm ipse portus, & ad eum commercia: quæ deferri haud umquàm potuerunt, dum oportunitas magni fluminis duravit. Constat jam igitur, loci hujus ad Vistulæ Rodanique confluentis vetustissimam esse celebritatem; ut quæ ultra bis mille retro annos extendi possit, ad eos usque mortales, ex quorum traditione Herodotus hausit, ab his oris Europæ extremis, & ab flumine Eridano, electrum deferri in Græciam. Vicum tamen ab initio multisque post sæculis fuisse, vel inde conicere licet, quòd ipsa citerior Germania, licet Rheno & Gallia, cultiori Romanorum provinciæ, fuerit vicina, nullas tamen habuit urbes, ut auctor est Tacitus, in libro de Germaniâ; ne Marcellini quidem tempestate, ut supra, lib. I, cap. XIII, demonstratum est. Quòd si igitur splendida provinciæ contermina Germania nulla habitavit opida; multo sanè minis ulterior, ad Vistulam amnem, versus Sarmatas; ubi major barbaria, & locorum incondita vastitas. Sed age; ad nomen quoque accedamus; quodnam id dicto loco antiquis fuerit temporibus. Ego equidem idem ab omni ævo fuisse crediderim, quo etiam nunc opidum vocatur DANZKE, quod non nuper, sed antiquissimis inventum esse temporibus, ipsa etymologia convincit ratio. quidpe supra lib. I, ubi de falsis Germanorum juxtâ ac ceterarum gentium numinibus dissertatio mihi habita est, pluribus ostendi argumentis, antiquissimum illud veri æternique Dei, cæli terrarumque conditoris, nomen THEUTH in varias dialectos eò usque tractum fuisse, donec inde tandem & DAN, & CODAN, & GODAN, voces efficerentur. unde etiam Germanica gens *Teutoni*, aliâ dialecto dicti fuere *Dani*; quæ vox etiam nunc durat; & aliâ iterum *Codani*; unde mare, quod adcolebant, Melæ & Plinio vocatur *sinus Codanus*; & maxima Teutonorum insula, quæ nunc *Sieland*, eidem Melæ *Codanonia*. *Godanos* quoque fuisse dictos ex adpellatione æterni numinis *Godan*, unde etiam *Deus* nobis vocatur *God*; & contractè *Gdanos*; dubium nullum esse potest. Ab eodem igitur vocabulo *Godan*, five *Gdan*, prædictum quoque opidum *Danzke* nomen traxit. unde etiamnum Slavici generis nationibus vulgò vocatur *Gdansk*, & *Gdanko*; non tam Slavica, quàm merè Germanicâ formatione. quidpe, quemadmodum ipsa Teutonorum nunc gens, id est, *Dani*, derivativo vocabulo sibi dicuntur *Danske*, & contermina gens Sveones *Svenske*; id est, *Danici*, ac *Sveonici*: sic opidum quoque nostrum derivativo vocabulo, à primitivis vocibus *Godan*, *Gdan*, & *Dan*, dictum fuit, variis dialectis, *GODANSKE*, *GDANSKE*, & *DANSKE*. quorum medium apud Slavos hodièque, ultimum apud incolas Germanos, & omneis reliquos ejusdem maris Godani adcolas durat; corruptâ tantùm,

tantum, vel magis exasperatâ, unâ literâ *S* in *Z*, quæ nobis, atque omnibus Germanis, exceptis divortiorum ostiorumque Rheni adcolis, valet *Ts*. unde factum *DANZKE*, & ut vulgò nunc scribitur, *DANTZKE*, corruptiusque *DANTZIG*. Primum illud vocabulum *Godanske* fuisse quondam in usu, vel Iornandis testimonio comprobare me posse existimo. cuius verba, jam antè citata, hæc sunt: *Ex hac igitur Scanzia insulâ, quasi officinâ gentium, aut certè velut vaginâ nationum, cum rege suo, nomine Berich, Gothi quondam memorantur egressi. qui, ut primum, è navibus exeuntes, terras attigere; ilico loco nomen dederunt. nam hodie illic, ut fertur, GOTHISCANZIA vocatur.* Ficticiam hanc Gothorum transfretationem ad citeriorem Vistulæ am nis ripam pertinere, jam dudum satis superque demonstratum est. locus igitur iste, vel portus, in quem ille Gothos è Scanzia insulâ adpulos narrat, nullus alius esse potest, quàm qui etiam nunc Slavis, ut dixi, adpellatur *Gdansk*, Germanis *Danzke*. qui quum Iornandis ævo antiquissimâ dialecto adpellaretur *GODANSKE*, sive, ut crassius prisca illi loquebantur Germani, *GODANSKA*: abutens hoc vocabulo ad putidissimas suas nugas Iornandes, in compositam ex duobus Gothorum simul Scanziaque nominibus id detorsit vocem *GOTHISCANZIA*. Atque hinc jam de antiquitate nominis hujus opidi, ad Justiniani usque imperatoris tempora, quibus Iornandes scripsit, id est, ad annos circiter *CIO LXX*, certâ ratione constat; si quis de ulteriore illo ad Herodotum usque ævo dubitare etiamnum velit.

20 Ceterum non à gente Godanorum, sed ab contermino sinu Godâno, nomen hoc traxisse vicum, maximè credibile est. nam Godâni longius fuere diffusi, quàm uti heic, in alieno solo, vico à se condito nomen imponerent. ab sinu autem id nominis habere potuit vicus, quia toto hoc Germaniæ, inter Cimbricam peninsulam & Sarmatarum finis, litore is fuit celeberrimus, ac fortè omnium primus.

Nomen opidi, hoc nostro sæculo, Latine loquentibus variè profertur; aliis *DANTISCUM*, à vulgari vocabulo *Dantzke*; aliis *GYTHONIUM*, à veterum cultorum *Gythorum* nomine; aliis denique *GEDANUM*: quod à *Getis* ac *Danis*, loci conditoribus, sic dictum esse, plurimis contendit Goropius argumentis. quæ nisi ex veriore attulerit historiâ, quàm quæ suprâ in Iornande aliisque à nobis examinata est auctoribus; certe omnino erit falsus. Ego opidum adpellaverim, antiquo illo, ex æterni Dei, cunctarum rerum conditoris, nomine derivato vocabulo, *DANIUM*, & variatis dialectis, *CODANIUM* atque *GODANIUM*. si verò ultrâ variare liberet, *THEUTONIUM*.

Ceterum antiquissima Godanii mentio, domi facta, reperitur in veteri diplomate, anno à nato Jesu *CIO CCIX*, à Mestevino, Cassubiæ duce, cœnobio Sucoviensi impertito, his verbis: *Ego Mestwinus, Dei gratiâ princeps in Gdansk, omnibus Christi fidelibus, &c. ad claustrum sanctimonialibus, beatæ Mariæ famulantibus, damus in villis, in campis, &c. usque ad terminos castri Gedanensis, & XL marcas, tertiam partem telonei, quod datur ibidem de panno, & XL marcas super tabernis in Dantzick, & quæ sequuntur.* Primum tunc fuisse Cassubiæ locum, juxta quem castellum sive arx, ipsius principis sedes, commerciis celeberrimum, patet ex hoc diplomate. Sed vicum etiam tum fuisse, testatur vetus monumentum in cœnobio Olivensi, anno *CIO CCXC* positum, cum hac inscriptione: *Primislaus, dux regni Poloniae, in Gdanzk veniens, & ducatum totius Pomeraniæ, sibi per ducem Mestwinum resignatum, suscipiens, ipsam civitatem Gdanzk plancis muniri procurans; & reliqua, quæ sequuntur.* Ex hoc igitur tempore civitas, sive urbs, seu opidum adpellari cepit. haud secus, quàm nunc celeberrima totius Norvagici regni urbs, dicitur civitas *Bergen*, quamvis & ipsa plancis tantum sive palis munita. Muro tandem cingi cœpit Godanium nostrum, anno *CIO CCXLIII*; ut testatur monumentum in majori templo positum, his verbis: *Anno Domini M CCC XLIII, feriâ quartâ post Latave, positus est primus lapis muri civitatis Dantzck; & postea proximâ feriâ sextâ positus est primus lapis muri ecclesie beatæ virginis Mariæ.*

50 Atque hæc vera est urbis Godanienfis antiquitas, omnibus aliarum Prussiæ urbium originibus prior; quidquid vel Toronium, vel Elbingium, vel ipsum denique Chulmense opidum de suâ antiquitate, ceu omnium supremâ, sibi pervadeat, ac fabuletur. Ego, cur ordine atque dignitate istæ Godanio sint priores, causam hanc esse judico: nempe, quòd hæc extra Prussiam, cis Vistulam amnem, Prussiæ terminum, in Cassubiâ antiquitus posita; quum serò tandem inter Prussiæ civitateis postrema reciperetur; postremum etiam in conventibus provincialibus locum atque ordinem obsidere iussa est. Ceterum antiquissimæ memoriæ dignitate univèrsas totius non modò Germaniæ, sed septemtrionis urbeis antecedit: quarum nulla originis suæ bis mille annorum monumenta exhibuerit.